

Siposné Kecskeméthy Klára ezredes:

CZETZ JÁNOS NYOMÁBAN ARGENTÍNÁBAN

DOI: [10.35926/HSZ.2020.5.10](https://doi.org/10.35926/HSZ.2020.5.10)

ÖSSZEFOGLALÁS: Czetz János – Juan Fernando Czetz (1822–1904), az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyisége, az erdélyi hadsereg vezérkari főnöke és ideiglenes főparancsnoka a világsi fegyverletétel után külföldre menekült, és több mint négy évtizeden keresztül élt Argentínában. A Colegio Militar de la Nación katonai oktatási intézmény alapítója és első parancsnoka volt. Czetz János, aki példaértékű eltökéltséget mutatott, bárhová vetette is a sors, két országban nyújtott kiemelkedő teljesítményt. Argentínában általános tiszteletnek örvend, személye országokat, kontinenseket és népeket köt össze, hiszen kapocs Magyarország és Argentína között, valamint a székekelyek, az örmények és az argentinok között is.

KULCSSZAVAK: Czetz János, Juan Fernando Czetz, 1848–1849-es forradalom és szabadságharc, Buenos Aires, Domingo Faustino Sarmiento, Colegio Militar de la Nación, El Palomar

BEVEZETÉS

Világszerte számos olyan magyar katona van, akit új hazájában elismerés övez a teljesítményéért, elkötelezettségéért, szolgálatáért. Ide sorolhatjuk Fabriczy Kováts Mihályt,¹ aki harcolt az osztrák örökösödési háborúban, a hétéves háborúban, majd Amerikába ment, ahol az amerikai függetlenségi háború huszár ezredesként az amerikai lovasság szabályzatának megalkotója, a lovasság egyik alapító atyja volt. Tisztelegve emléke előtt, 1957-ben az Amerikai Egyesült Államok Szenátusa május 11-ét Kováts Mihály-emléknappá nyilvánította.² 1979-ben, a charlestoni csata 200. évfordulójára a Kováts Mihály Történelmi Egyesület aranyozott bronz Szabadság-emlékérmet készíttetett, az Amerikai Magyar Szövetség pedig halálának 200. évfordulójára (1979) Szabadság-emlékérmet alapított.³ A charlestoni Military College of South Carolina campusának területén, tisztelegve emléke előtt, „Kováts Field”-nek nevezték el a főépület mellett található parkolóterületet, a washingtoni magyar nagykövetség kertjében 2003 októberében pedig róla elnevezett emlékművet állítottak.⁴

¹ Kováts Mihály életét és működését legalaposabban a Póka-Pivny Aladár – Zachar József szerzőpáros dolgozta fel *Az amerikai függetlenségi háború magyar hőse. Kováts Mihály ezredes élete 1724–1779* (Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1982) című munkájában.

² House Joint Resolutions 108, 1171. In: *Congressional Record: Proceedings and Debates of the 85th Congress, First Session, Congress, Volume 103, Part 13. January 3, 1957 to August 30, 1957.* United States Government Printing Office, Washington, 1957.

³ The Amecian Hungarian Federation. http://www.americanhungarianfederation.org/news_michael_kovats_200thAnniversary.htm (Letöltés időpontja: 2020. 04. 11.)

⁴ Magyar emlékek nyomában: Fabriczy Kováts Mihály – Washington, Charleston. Ma7, 2017. 08. 28. <https://ma7.sk/kozelet/magyar-emlekek-nyomaban-fabriczy-kovats-mihaly-n-washington-charleston> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 11.)

Az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc leverése után számos katona hagyta el az országot. Ilyen volt Asbóth Sándor is, aki előbb Törökországba, majd Észak-Amerikába emigrált, s az északiak oldalán harcolt az amerikai polgárháborúban. A polgárháború befejezését követően, érdemei elismerése mellett 1866-ban az USA argentinai és uruguayi nagykövetének nevezték ki.⁵ Prágay János 1849 októberében komáromi kapitulánsként mentesült a felelősségre vonás alól, külföldre távozott és New Yorkban telepedett le. A környezetében élő magyar emigránsokkal együtt csatlakozott Narciso López, az Egyesült Államokban élő kubai emigránsok egyik vezéralakjának Kuba felszabadítására készülő, 1851. augusztusi expedíciójához. Prágay János tábornoki rangot és vezérkarfőnöki beosztást kapott Lópezától, és a spanyolokkal vívott Las Pozas melletti ütközetben halt meg. László Károly 1848-as tüzérszázados, a Guadalupe Hidalgo-i szerződésben megállapított új mexikói–amerikai határvonal feltérképezésénél és a Tehuantepecben megkezdett vasútépítésnél kamatoztatta a tudását.⁶ A szintén 1848–1849-es emigráns, Verebely Imre mérnök nevéhez több Costa Rica-i és nicaraguai kikötő tervezése és kivitelezése is fűződik.⁷

Olyan katona azonban kevés van, aki Magyarország ünnepelt hőse volt, de az anyanemzet még életében elfelejtette, viszont az új hazájában méltó tisztelet övezi a tevékenységét és nevét. E kevesek közé tartozik Czetz János, az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc legfiatalabb tábornoka, Bem tábornok főnöke, kitűnő stratégia, szervező, térképész, földmérő, akadémiaparancsnok, akinek példaértékű élete számos életrajzi írásból ismerhető meg.⁸

CZETZ JÁNOS HONVÉD TÁBORNOK – JUAN FERNANDO CZETZ ARGENTIN EZREDES

Hogyan köti össze Czetz János személye hazánkat Argentínával? Mi a kapcsolat a székelyek, az örmények és az argentinok között? Czetz János honvéd tábornok összekötő kapcsot jelent nemcsak Magyarország és Argentína, de a székelyek, az örmények és az argentinok között is.

A Gidófalván született Czetz János apai ágon örmény-székely, anyai ágon székely kismemesi származású volt, amit az emigráció éveiben és az új hazájában, Argentínában is büszkén vallott. Czetz János édesapja révén a 11. székely határőr huszárezred gidófalvi

⁵ Balázs Dénes (szerk.): Magyar utazók lexikona. Panoráma Kiadó, Budapest, 1993, 23.

⁶ Balázs Dénes: i. m. 231–232.; Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. 2. kötet. Hornyánszky Viktor Akad. Könyvkereskedése, Budapest, 1891, 477–480. <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 10.)

⁷ Torbágyi Péter: Magyar kivándorlás Latin-Amerikába az első világháború előtt. Szegedi Tudományegyetem, Szeged, 2009, 33–35. <http://mek.niif.hu/07500/07571/07571.pdf> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 10.)

⁸ Anderle Ádám: A modern argentin hadsereg létrejöttének kérdéséhez: Czetz János. Hadtörténelmi Közlemények, 17. évf. 1970/2., 225–233.; Bona Gábor: Az 1848/49-es szabadságharc örmény hősei. Országos Örmény Önkormányzat, Budapest, 1995.; Csikány Tamás: Két ország katonatudósa: Czetz János. Új Honvédségi Szemle, 59. évf. 2005/2., 100–105.; Kedves Gyula: Két nemzet hőse. Magyar Honvéd, XV. évf. 2004/36., 16.; Messik Miklós: Gidófalvától Buenos Airesig. Száz éve halt meg Czetz János. Honismeret, XXXII. évf. 2004/6., 10–14.; Nagy Miklós Mihály: Negyvennyolcas katona utazónk, a pampa felfedezője: Czetz János. A Földrajz Tanítása, 6. évf. 1998/3–4., 29–37.; Násztor Péter: Czetz János munkássága és öröksége Argentínában. Kézirat, 2018, 32.; Petri Edit: Czetz János. Magyar Honvédség Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ, Budapest, 1991.; Siposné Kecskeméthy Klára: Két életút, két hazában, 194 éve született Czetz János. Hadtudomány, 26. évf. 2016/3–4., 131–144.; Siposné Kecskeméthy Klára: Two lives in two countries: 195th anniversary of the birth of János Czetz. Vojenská Reflexie, Ročník XII. 2017/2. 68–80.; Szabó László: Czetz tábornok: a lélek nem alszik ki. In: Uő: Magyar múlt Dél-Amerikában (1519–1900). Európa Kiadó, Budapest, 1982, 182–261.; Theész János: Czetz János, Argentína térképezője. Földrajzi Múzeumi Tanulmányok, 9. évf. 1991/10., 62–63.

századának parancsnokságán cseperedett fel. Édesapja 1815–1829 között a gidófalvi század kapitánya volt, így a szabadságharc legfiatalabb tábornoka korán magába szívta a katonaság légkört és magatartást. Az egykori parancsnokság homlokzata ma is áll, a Fővárosi Örmény Önkormányzat és Kövér György fafaragó kezdeményezésére emléktábla készült, amely Czetz János kapitány és a 11-esek emlékét hirdeti. A helyi lakosság kezdeményezésére elkészült a Czetz János honvéd tábornokot ábrázoló első köztéri mellszobor is, amelyet a tervek szerint még 2020-ban lelepleznek Gidófalván. A honvéd tábornoknak Óbudán, a Lékai bíboros téren is áll – magyar és spanyol nyelvű felirattal ellátott – szobra 2019. október óta. Az Erdélyből áttelepült magyarországi örmények is évtizedek óta őrzik Czetz János emlékét. A Fővárosi Örmény Önkormányzat 1996. október 6-án megjelentette Kedves Gyula *Czetz János, a szabadságharc legifjabb tábornoka* című könyvét; a *Magyar–Örmény Könyvtár* sorozatban 2001-ben és 2004-ben jelentek meg Czetz János életrajzi írásai;⁹ az *Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetekben* megjelent írások is őrzik emlékét.¹⁰

Argentínában általános tiszteletnek örvend, személye országokat, kontinenseket és népeket köt össze. Az Argentína fővárosában élő magyar diaszpóra évtizedek óta szoros kapcsolatban és együttműködésben áll a katonai akadémia mindenkori parancsnokaival, híven őrzik Czetz János honvéd tábornok, argentin ezredes emlékét.¹¹

Czetz János az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc leverése után Bécsen keresztül Hamburgba menekült, majd 1850 nyarán Hamburgból Hannover, Köln és Brüsszel érintésével Párizsba ment. A Teleki László vezette párizsi magyar emigráció egyik legtevékenyebb alakja lett. 1860 májusában hagyta el végleg Európát családjával, és áthajózott Buenos Airesbe. Az új hazájában kiteljesedett katonai pályafutása, az argentin társadalom hasznos és elismert tagjává vált.

Argentína (República Argentina) *öt országgal határos*: délről és nyugatról Chile, északról Bolívia és Paraguay, északkeletről Brazília és Uruguay, keletről az Atlanti-óceán határolja. A Föld nyolcadik, Dél-Amerika második legnagyobb területű állama (2 776 890 km²), népessége a 2020. évi adatok szerint 45 103 920 fő.¹² Argentína területe harmincszor nagyobb hazánkénál.¹³ Buenos Aires, az ország fővárosa, Dél-Amerika második legnagyobb városa, lakossága 3 millió fő, de a nagy agglomeráció területén 15 millió ember lakik.¹⁴ Buenos Aires európai jellegű világváros, városszerkezetét és hangulatát Budapesthez és Párizshoz

⁹ Czetz János: Emlékezéseim. Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, Budaörs, 2001.; Czetz János: Utazás Spanyolországban. Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, Budaörs, 2004.

¹⁰ Sasi Nagy Istvánné Betegh Klarissza: Czetz János (gazdag) életének eseményei – I. rész. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, II. évf. 1998/18. <http://epa.oszk.hu/01400/01440/00018/>; Sasi Nagy Istvánné Betegh Klarissza: Czetz János (gazdag) életének eseményei, II. rész. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, II. évf. 1998/19. <http://www.magyarormeny.hu/uploads/file/fuzetekfileok/Fuzetek19-1998-szept.doc> (Letöltések időpontja: 2020. 04. 11.); Budai Merza Pál: Egy irodalmár és térképész honvédtábornok. Az európai migráció – 2. rész. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, VIII. évf. 2004/89–90.; Budai Merza Pál: Egy irodalmár és térképész honvédtábornok. Argentína, az új haza – 3. rész. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, VIII. évf. 2004/91.

¹¹ Ferenczy Lóránt: Magyar Harcosok Bajtársi Közössége argentinai „Czetz János” főcsoportjának történetéről – 1. rész: 1949–1975. Hadak Útján. Bajtársi Híradó, LXIV. évf. 2013/543.; Magyar Harcosok Bajtársi Közössége, Argentínai „Czetz János” Főcsoport. http://www.lamoszsz.org/argentina_MHBK.html (Letöltés időpontja: 2020. 04. 11.)

¹² World Population Review. <http://worldpopulationreview.com/countries/argentina-population/> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 10.)

¹³ A The True Size honlap segítségével készült. <https://thetruesize.com> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 10.)

¹⁴ Buenos Aires, Argentina Metro Area Population 1950–2020. <https://www.macrotrends.net/cities/20058/buenos-aires/population> (Letöltés időpontja: 2020. 04. 10.)

szokták hasonlítani. Argentína kapcsán a tangó, Patagónia, a pampák, a gauchók, az argentin vörösborkok, marhahúsok, a maté tea, Evita – Eva Perón, Maradona, Messi jut az eszünkbe.

NEMZETI KATONAI AKADÉMIA – COLEGIO MILITAR DE LA NACIÓN

Az argentin hadsereg Nemzeti Katonai Akadémiája, a Colegio Militar de la Nación (CMN) fennállásának 150. évfordulóját ünnepelte 2019. október 11-én. Az eseményt az argentinok úgy szerették volna méltóképpen megünnepelni, hogy az iskolájuk alapítója és első parancsnoka, Czetz János hazájából is vegyen részt katonai delegáció az ünnepségsorozaton. Az argentin hadsereg akkori vezérkari főnöke, Claudio Ernesto Pasqualini hadseregtábornok meghívására és a Buenos Airesben élő magyar diaszpóra kezdeményezésére magyar katonai küldöttség utazott Buenos Airesbe a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karáról és a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóaljának állományából. A nagy útra Bihari Kristóf és Hásás Dóra honvédtisztjelöltek kísérték el engem. 2019 októberében Buenos Airesben töltöttünk tíz napot.

Budapest és Buenos Aires között a távolság légvonalban 12 ezer kilométer, a hosszú repülőút több mint 16 órát vett igénybe, Párizsban csak egy röpke órát töltöttünk az átszállással.

Az argentin Nemzeti Katonai Akadémián megbecsülés és tisztelet övezi Coronel Juan Fernando Czetz, az akadémia alapítójának és első parancsnokának személyét. Az akadémia alapításának 150. évfordulójára rendezett ünnepségsorozatra a következő országok katonai oktatási intézményéből érkeztek delegációk: 1. Academia Militar „Agulhas Negras”, Brazília; 2. Escuela Militar „Libertador Bernardo O’Higgins”, Chile; 3. Escuela Superior Militar „Eloy Alfaro”, Ecuador; 4. West Point (Military Academy), USA; 5. University of North Georgia, Military College of Georgia, USA; 6. École Spéciale Militaire de Saint-Cyr, Franciaország; 7. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Magyarország; 8. Heroico Colegio Militar, Mexikó; 9. Offizierschule des Heeres, Drezda, Németország; 10. Regimiento de Infantería „Inmemorial del Rey” n° 1 del Cuartel General del Ejército de Tierra, Spanyolország; 11. Escuela Militar del Ejército Nacional de la República Oriental del Uruguay, Uruguay.

Az akadémia története a 19. század második felében kezdődött. Domingo Faustino Sarmiento argentin elnök 1869. augusztus 9-én terjesztette a kongresszus elé a katonai akadémia alapításáról szóló törvényjavaslatot, ami 1869. szeptember 11-én hatályba lépett. A kormány katonai bizottságot hozott létre, amelynek feladata az akadémia szervezetére és képzési programjára vonatkozó javaslat összeállítása volt. A bizottság tagjai: Emilio Mitre dandártábornok, Indalecio Chenaut tábornok, Mariano Moreno ezredes, Juan F. Czetz ezredes és V. Lucas Peslouan főtörzsőrmester voltak. 1870. június 22-én kiadták az iskola alapítására vonatkozó rendeletet, amelyben eredetileg csak a Colegio Militar megnevezés szerepelt, később lett az iskola végleges neve Colegio Militar de la Nación. Az iskola igazgatójának Juan F. Czetz ezredest nevezték ki, aki négy évig – 1874. május 24-ig – állt az intézet élén.

A KATONAI AKADÉMIA SZÉKHELYEI

A katonai akadémianak alapítása óta három székhelye volt. Az első (1872–1892), Palermo de San Benito eredetileg a De Rosas család tulajdonában álló birtok és ház volt. Czetz János első feladatuként átalakíttatta a létesítményeket, hogy azok megfeleljenek az oktatási feladatoknak. A kadéto, tisztek, professzorok és a személyzet számára kellett megteremteni a

feltételeket, kialakítani az osztálytermeket, a fegyverszobát és az étkezőt, a hálókörleteket, a kórházat, és megoldani az iskola vízellátását. Kezdetben nem volt szennyvízcsatorna, és gázvilágítás helyett petróleumlámpát használtak. Az akadémia számontartja Ramón Lorenzo Falcónt, aki 1870. július 19-én első hallgatóként iratkozott be. Az akadémia vezetése, élén Czetz Jánossal olyan intézményt hozott létre, amely a mai napig példaértékű és egyedülálló Argentínában. Irányította és napi parancsokkal vezette az akadémiát, minden tudását és tapasztalatát a Colegio Militar szolgálatába állította, elérve, hogy az intézmény biztos alapokon nyugodjon.¹⁵ A kézzel írt, napi parancsokat tartalmazó füzetét ereklyeként őrzik az intézmény múzeumában. Akadémiai parancsnoksága idején Czetz lefektette a működés alapjait, kialakította az akadémia szervezetét, az oktatást és a szolgálati rendet.

1. kép Czetz Jánost ábrázoló székelykapu, a háttérben Szent István mellszobra (A szerző felvétele)

¹⁵ Juan Manuel Espora: Recuerdos del Colegio Militar de la Nación. Imprenta Didot, Buenos Aires, 1904, 15.

A Ludovika Akadémia és az argentin katonai akadémia között párhuzamot lehet vonni. Mindkettő a nemzeti tisztképzés megteremtését tűzte ki célul, magasan képzett tiszt generációk sorát bocsátotta ki, a végzetek közül tábornokok, vezérkari főnökök kerültek ki. A felvételi követelményeknél a hadsereg árvái és katonagyerekei előnyben részesültek, a tehetséges jelölteknek állami ösztöndíjakat adtak. Kezdetekben a katonatiszti hivatásnak nem volt nagy presztízse, de az évtizedek során hazai és nemzetközi elismertségre tett szert.

Palermo de San Benito huszonkét éven át volt a katonai akadémia székhelye, 18 évfolyamon 366 tisztet bocsátottak ki a falai közül. Addigra az akadémia nagy presztízssű katonai oktatási intézménnyé vált, kiválóan tartották, és az akkori világ legjobb katonai akadémiai közé sorolták. Az akadémia 1892. szeptember 15-én költözött át az új székhelyre, San Martínba,¹⁶ ahol 45 év alatt 3413 tisztet bocsátottak ki, és 1937. december 23-án végzett ott az utolsó, a 63. évfolyam.¹⁷ Az akadémia második székhelyén az építési és bővítési lehetőségek korlátozottak voltak, így az intézménynek új oktatási székhelyre volt szüksége. 1937-ben Palomar de Caseros területét választották ki erre a célra, ahol megfelelő terület állt rendelkezésre, és a fővároshoz való közelsége miatt ideális választás volt. Ám az új akadémia építése nem ment zökkenőmentesen. Bár az akadémia alapkövét már 1904-ben lefektette Pablo Ricchieri tábornok, de csak 1921-ben, Hipólito Irigoyen elnöksége alatt kezdték meg az építkezést. A gazdasági világválság és az erőforrások hiánya miatt 1930-ban leálltak a munkálatok, végül 1935-ben Augustín Pedro Justo elnök elkülönítette az építkezés folytatásához és befejezéséhez szükséges összeget. 1937. december 23-án ünnepélyes keretek között nyitották meg El Palomarban az akadémiát, a parancsnoki épületet, az A és B pavilonokat, a következő években pedig elkészült a C pavilon, a tiszt kaszinó, a tüzérségi park és a lőtér. Az intézményt fokozatosan bővítették és fejlesztették, 1947-ben átadták a könyvtárat, 1969-ben felépült az akadémia kápolnája is. Ma a kadétoknak 16 ezer kötetes könyvtár, interaktív tanterem, harcászati osztályterem, nyelvi, fizika- és kémialaboratóriumok, konferenciaterem, mozi, kaszinó, sportszarnok, sportpálya, edzőterem, lovaglópálya, valamint fűtött úszómedence áll a rendelkezésére. Az akadémia oktatási épületében 45 általános és 13 szaktanterem (nyelvi labor, térképészeti kabinet, laboratóriumok, előadóterem stb.) található, 2000-ben internetes hálózatot alakítottak ki, és létrehozták a kadétok oktatási portálját is.

TISZTKÉPZÉS A NEMZETI KATONAI AKADÉMIÁN

Az 1905. évi 4707. számú törvény az argentin hadsereg szárazföldi haderőnemének egyetlen tisztképző intézményeként ismerte el a katonai akadémiát. Az oktatási intézet legfontosabb feladata az argentin hadsereg jövődi tiszteinek, leendő vezetőinek oktatása és képzése. A katonai akadémia 1994-ben lett egyetem, és a Kulturális és Oktatási Minisztérium által elismert két alapképzési szakon (bachelor) – vezetés- és üzemeltetési menedzsment, szakdolgozó szak – ad diplomát.

Az akadémián négy különböző képzés folyik. A négyéves alapképzésben lövés-, lovassági, tüzér-, műszaki és híradótiszteket, logisztikusokat és fegyverzettechnikusokat képeznek, s a kadétoakat tanulmányaik befejeztével hadnaggyá avatják. Az akadémiái felvételi az egyes szakoknak megfelelően egészségügyi, pszichológiai és fizikai felmérésből

¹⁶ Guillermo Ariel Druetta: La educación académica militar en el Colegio Militar de la Nación, durante el periodo 1870–1895. (Trabajo final de Licenciatura en Educación.) ESG, Buenos Aires, 2009, 61.

¹⁷ El Colegio en San Martín, 65–69. In: Miguel Ángel Podestá: Corazones de patrio sentir: Relatos y testimonios de una historia sesquicentaria 1869–2019. Editorial Universitaria del Ejército, Buenos Aires, 2019.

2. kép Az akadémia bejárata (A szerző archívumából)

áll, alapvető bemeneti követelmény a középiskolai érettségi. A másik alapképzésen hivatásos szakápoló-képzés folyik, amelyben a hallgatók hároméves oktatásban részesülnek, majd a negyedik évet a Központi Katonai Kórházban töltik. A végzősöket tanulmányaik befejeztével főhadnagyként avatják fel. Egyéves tiszti tanfolyami képzés is van egyetemi diplomával rendelkező tisztek (orvosok, fogászok, gyógyszerészek, biokémikusok, állatorvosok, jogászok, informatikusok és testnevelők) és polgári pilóták számára. Hadnagyként vagy főhadnagyként avatják őket, attól függően, hogy hány szolgálati évet töltöttek az alakulatuknál, illetve a csapatoknál. A katonazenészek számára induló kétéves tanfolyamon a legalább ötévnyi szolgálati viszonytal rendelkező altisztek vehetnek részt. A végzés után főhadnagyként avatják fel őket.

Az akadémia jelképe a pajzs és a kard. A pajzsra a Nemzeti Katonai Akadémia emblémája, a torony látható, amely a fizikai és az erkölcsi erő szimbóluma. A tornyot két oldalról babér, a becsület és a dicsőség jelképe övezi.¹⁸

Az argentin kadétkok az elméleti foglalkozásokra mindennap díszes egyenruhában, karddal az oldalukon mennek. A hét aranygombos hallgatói zubbony sötétkék színű. A zubbony nyakrészén meggypiros díszítés fut körbe, amelyen kétoldalt az akadémia jelképe, az aranyszínű torony látható. A vállrészen az argentin nemzeti színekből álló díszszinór helyezkedik el, amelynek közepében szintén az akadémia jelképe, az aranyszínű torony látható. Az ujjrészen körbefutó meggypiros, ék alakú díszítésen a hallgatói évfolyamot jelző aranysávok láthatók. A zubbony bal oldali mellrészén a fegyvernemi jelzés található. A zubbonyhoz fehér színű bőrv tartozik, amelynek csatját szintén az akadémia jelképe, a torony díszíti. A sötétkék

¹⁸ A Colegio Militar de la Nación szimbóluma az El Escudo. https://www.colegiomilitar.mil.ar/esp/el-colegio-militar_el-escudo.html (Letöltés időpontja: 2020. 04. 14.)

pantalló oldalán meggypiros csík fut végig. A fehér csákón az argentin nemzeti színeket ábrázoló kör alakú sapkajelvény látható, a körbefutó meggypiros sávon pedig az argentin államiságot szimbolizáló aranszínű címer díszel. A babérkoszorúval övezett, közepén vízszintesen osztott ovális pajzs tetején a felkelő májusi nap helyezkedik el, ez Argentína jelképe. A címer közepén látható kézfogas Argentína különböző tartományainak egységét jelképezi. A kezek egy botot tartanak, amely a hatalmat és a szabadságot szimbolizálja. A hallgatói díszegyenruha abban különbözik a köznapi viselettől, hogy ahhoz elegáns fehér nadrág jár.

3. kép Emlékfotó az intézmény Dicsőségcsarnokában (A szerző archívumából)

A Nemzeti Katonai Akadémia 150. évfordulójára ünnepségsorozattal emlékeztek. Az évfordulóra az akadémia történetét felölelő *Corazones de Patrio Sentir – Relatos y Testimonios de una Historia Sesquicentenario 1869–2019* (Hazafias szívek, történetek és vallomások a 150 év történetéből, 1869–2019) címmel emlékkötetet adtak ki, továbbá festmény- és fotópályázatot hirdettek, amelyek az akadémia életének és történetének fontos pillanatait örökítették meg. A program része volt a többnemzeti katonai öttusa bajnokság, valamint az argentin haderőnemi akadémiák (Fuerza Aérea Argentina, Escuela Naval Militar) és a külföldi oktatási intézmények bevonásával zajló vezetéstudományi konferencia. A rendezvénysorozat kiemelkedő eseménye az október 11-i ünnepség volt, amelyen részt vett Mauricio Macri köztársasági elnök, Oscar Aguad honvédelmi miniszter, Claudio Ernesto Pasqualini hadsereg tábornok, az argentin hadsereg vezérkari főnöke, valamint a diplomáciai testületek képviselői. Megemlékeztek az első parancsnok, Juan Czetz múlthatatlan érdemeiről, az akadémia történetéről és az argentin tisztképzésben betöltött szerepéről, amely fennállásának másfél évszázada alatt több mint 22 ezer tisztet bocsátott ki. Az ünnepséget az akadémia parancsnokának és tisztikarának lovas felvonulása, a külföldi delegációk, közöttük a magyar honvédtisztjelöltek, valamint az argentin kadétok díszmenete zárta.

ÖSSZEGZÉS

Czetz János személyét nagy tisztelet és megbecsülés övezi Argentínában. A Nemzeti Katonai Akadémia alapítója és első parancsnoka volt. Emellett egyéb széles körű tevékenységet is végzett új hazája érdekében: megszervezte az argentin hadsereg első műszaki alakulatát, amely a mai napig a nevét viseli (Batallón de Ingenieros 1 „Zapadores Coronel Czetz”). Részt vett Argentína déli határkijelölési munkálataiban, a határerődök kijelölésében, a brazil és a paraguayi határvidék feltérképezésében. Elkészítette Santa Fe–Esperanza–San Germino vasútvonallal történő összekötésének terveit, elvégezte Entre Ríos tartomány kataszteri felmérését, amely az első volt Argentínában. 1884–1896 között a vezérkar IV. osztályának (Sección de Ingenieros Militares, Topografía y Cartografía) vezetője volt, megalapította a Katonaföldrajzi Intézetet (Instituto Geográfico Militar), amelynek tizenkét évig volt az igazgatója. Kezdeményezte az Andok katonai felmérését is. Sokoldalú, tehetséges, az új hazája iránt is elkötelezett katona volt, méltán lehetünk büszkéek Czetz János kontinenseken átívelő hagyatékára.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Anderle Ádám: *A modern argentin hadsereg létrejöttének kérdéséhez: Czetz János*. Hadtörténelmi Közlemények, 17. évf. 1970/2., 225–233.
- Balázs Dénes (szerk.): *Magyar utazók lexikona*. Panoráma Kiadó, Budapest, 1993.
- Bona Gábor: *Az 1848/49-es szabadságharc örmény hősei*. Országos Örmény Önkormányzat, Budapest, 1995.
- Budai Merza Pál: *Egy irodalmár és térképész honvédtábornok. Az európai migráció – 2. rész*. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, VIII. évf. 2004/89–90.
- Budai Merza Pál: *Egy irodalmár és térképész honvédtábornok. Argentína, az új haza – 3. rész*. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, VIII. évf. 2004/91.
- Buenos Aires, Argentina Metro Area Population 1950–2020. <https://www.macrotrends.net/cities/20058/buenos-aires/population>
- Czetz János: *Emlékezéseim*. Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, Budaörs, 2001.
- Czetz János: *Utazás Spanyolországban*. Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, Budaörs, 2004.
- Csikány Tamás: *Két ország katonatudósa: Czetz János*. Új Honvédségi Szemle, 59. évf. 2005/2., 100–105.
- Druetta, Guillermo Ariel: *La educación académica militar en el Colegio Militar de la Nación, durante el periodo 1870–1895*. (Trabajo final de Licenciatura en Educación.) ESG, Buenos Aires, Argentina, 2009.
- Espora, Juan Manuel: *Recuerdos del Colegio Militar de la Nación*. Imprenta Didot, Buenos Aires, 1904.
- Ferenczy Lóránt: *Magyar Harcosok Bajtársi Közössége argentinai „Czetz János” főcsoportjának történetéről – 1. rész: 1949–1975*. Bajtársi Híradó, LXIV. évf. 2013/541. http://www.lamoszsz.org/argentina_MHBK.html
- House Joint Resolutions 108, 1171. In: Congressional Record: Proceedings and Debates of the 85th Congress, First Session, Congress, Volume 103, Part 13. January 3, 1957 to August 30, 1957. United States Government Printing Office, Washington, 1957.
- Kecskeméthy, Klára Siposné: *Two lives in two countries – 195th anniversary of the birth of János Czetz*. Vojenské Reflexie, Ročník XII. Číslo 2/2017, 68–80.
- Kedves Gyula: *Czetz János, a szabadságharc legifjabb tábornoka*. Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, Budapest, 1996.

- Kedves Gyula: *Két nemzet hőse*. Magyar Honvéd, XV. évf. 2004/36., 16–17.
- Magyar emlékek nyomában: Fabriczy Kováts Mihály – Washington, Charleston. Ma7, 2017. 08. 28. <https://ma7.sk/kozelet/magyar-emlekek-nyomaban-fabriczy-kovats-mihaly-n-washington-charleston>
- Messik Miklós: *Gidófalvától Buenos Airesig. Száz éve halt meg Czetz János*. Honismeret, XXXII. évf. 2004/6., 10–14.
- Nagy Miklós Mihály: *Negyvennyolcas katona utazónk, a pampa felfedezője: Czetz János*. A Földrajz Tanítása, 6. évf. 1998/3–4., 29–37.
- Násztor Péter: *Czetz János munkássága és öröksége Argentínában*. Kézirat, 2018.
- Petri Edit: *Czetz János*. Magyar Honvédség Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ, Budapest, 1991.
- Podestá, Miguel Ángel: *Corazones de patrio sentir, Relatos y testimonios de una historia sesquicentenario 1869–2019*. Editorial Universitaria del Ejército, Buenos Aires, 2019.
- Póka-Pivny Aladár – Zachar József: *Az amerikai függetlenségi háború magyar hőse*. Kováts Mihály ezredes élete 1724–1779. Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1982.
- Sasi Nagy Istvánné Betegh Klarissza: *Czetz János (gazdag) életének eseményei – I. rész*. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, II. évf. 1998/18. <http://epa.oszk.hu/01400/01440/00018/>
- Sasi Nagy Istvánné Betegh Klarissza: *Czetz János (gazdag) életének eseményei – II. rész*. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek, II. évf. 1998/19. <http://www.magyarormeny.hu/uploads/file/fuzetekfileok/Fuzetek19-1998-szept.doc>
- Siposné Kecskeméthy Klára: *Két életút, két hazában, 194 éve született Czetz János*. Hadtudomány, XXVI. évf. 2016/3–4., 131–144. DOI: 10.17047/HADTUD.2016.26.3-4.131
- Szabó László: *Czetz tábornok: a lélek nem alszik ki*. In: *Uő: Magyar múlt Dél-Amerikában (1519–1900)*. Európa Kiadó, Budapest, 1982, 182–261.
- Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái*. 2. kötet. Hornyánszky Viktor Akad. Könyvkereskedése, Budapest, 1891. <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/>
- Texas University Map Collection. <http://legacy.lib.utexas.edu/maps/americas/southamerica.jpg>
- The Amecian Hungarian Federation. http://www.americanhungarianfederation.org/news_michael_kovats_200thAnniversary.htm
- Theész János: *Czetz János, Argentína térképezője*. Földrajzi Múzeumi Tanulmányok, 9. évf. 1991/10., 62–63.
- Torbágyi Péter: *Magyar kivándorlás Latin-Amerikába az első világháború előtt*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged, 2009. <http://mek.niif.hu/07500/07571/07571.pdf>
- World Population Review. <http://worldpopulationreview.com/countries/argentina-population/>
- <https://thetruesize.com>
- https://www.colegiomilitar.mil.ar/esp/el-colegio-militar_el-escudo.html